

ALEKSANDRA SWULIŃSKA-KATULSKA, JOLANTA ZDROJEWSKA
*Akademia Rolnicza
w Poznaniu*

PODNOSENIE ŚWIADOMOŚCI I EDUKACJA ŚRODOWISKA WIEJSKIEGO W ZAKRESIE GOSPODARSTWA DOMOWEGO - PROGRAM EDUKACYJNY „BEZPIECZNY DOM”

W październiku i listopadzie 1998 roku pracownicy Studium Wiejskiego Gospodarstwa Domowego przeprowadzili cykl szkoleń na temat „Bezpieczny dom”. Wcześniej program tych szkoleń został przedstawiony, zaakceptowany, a następnie dofinansowany przez Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej. Podstawą do jego opracowania były badania przeprowadzone na przełomie roku 1997/98 przez pracowników Studium, oceniające świadomość zdrowotną, ekologiczną i wiedzę dotyczącą racjonalnego żywienia rodziny wiejskiej.

Wyniki badań przedstawione zostały na konferencji naukowej „Wieś i rolnictwo Wielkopolski - przyjmowanie zachodnioeuropejskich dróg rozwoju, utrzymanie własnej tożsamości, czy poszukiwanie innych rozwiązań”, która odbyła się w dniach 27-28 marca 1998 roku w Poznaniu. Wskazują one na niezadawalający poziom wiedzy zarówno w zakresie zagrożeń zdrowia jak i profilaktyki zdrowotnej, a także ekologii i racjonalnego żywienia. Większość respondentów czerpała wiedzę z tego zakresu z gazet, czasopism i telewizji. Zaskakująco mały procent sięga po nią do fachowych publikacji. Zdecydowana większość badanych uważała, iż brakuje innych form oświaty zdrowotnej, a przede wszystkim spotkań z fachowo przygotowanymi prelegentami. Zdaniem badanych dostęp do lekarzy specjalistów jest znacznie utrudniony, a niezadowolenie z ich usług ogromne. Być może to jest przyczyną szukania pomocy w niekonwencjonalnych formach leczenia (na 108 rodzin 1,9% korzysta tylko z takiej pomocy, a 50% zarówno z pomocy medycznej jak i paramedycznej). Większość respondentów prezentowała niewielki poziom wiedzy w zakresie radzenia sobie w sytuacjach trudnych lub zagrażających życiu. Niepokojący okazał się stan świadomości w odniesieniu do konieczności wykonywania badań profilaktycznych. Wyniki

badani wskazywały również na nieprzestrzeganie zasad zdrowego stylu życia czego przejawem było palenie tytoniu (w 67,6% rodzinach pali więcej niż jedna osoba), picie alkoholu (6,5% rodzin borykało się z problemem alkoholizmu), wielogodzinne spędzanie czasu przed telewizorem lub komputerem, co jest szczególnie niepokojące w odniesieniu do dzieci i młodzieży.

Świadomość ekologiczna również nie była zadawalająca. I tak na przykład większość badanych nie zwracała uwagi na zawartość związków toksycznych lub konserwujących zarówno w produktach żywnościowych jak i przemysłowych, na to czy opakowania tych produktów ulegają biodegradacji, jaki jest termin ich ważności, czy nie powodują uczuleń itp..

Badania w zakresie wiedzy na temat żywienia rodziny wskazały na preferowanie tradycyjnego modelu odżywiania, gdzie przeważają potrawy tłuste, słoje i wysokowęglowodanowe. W znacznej mierze badani nie wykazali się wiedzą w zakresie przechowywania żywności i z tego płynącymi zagrożeniami.

Biorąc pod uwagę wyniki badań, jak i zapotrzebowanie na tę wiedzę ze strony środowiska wiejskiego zrodził się pomysł stworzenia 30 godzinnego programu edukacyjnego pod nazwą „Bezpieczny dom”. Naczelną ideą przyświecającą twórcom programu było przekazanie podstawowych informacji związanych z profilaktyką zdrowotną, umiejętnością radzenia sobie w sytuacjach zagrożenia zdrowia i życia oraz nagłych zachorowaniach, a także bezpiecznego urządzania i wyposażenia domu w ekologiczne materiały budowlane, dekoracyjne, elektroniczne sprzęty gospodarstwa domowego. W programie znalazły się również zagadnienia dotyczące roli roślin i zwierząt w gospodarstwie domowym. Dużą wagę poświęcono zasadom urządzania pomieszczeń dla dzieci, seniorów i osób niepełnosprawnych. Swoje miejsce znalazły też zagadnienia związane z ekologią, gdzie duży nacisk położono na usytuowanie wysypisk śmieci, szamb, zabezpieczenie studni, a także badania mikrobiologiczne własnych ujęć wody. Program obejmował również zasady higieny żywienia i żywności oraz właściwego przechowywania produktów spożywczych.

Szkolenia zostały zrealizowane przy współpracy Ośrodków Doradztwa Rolniczego w Sielinku, Kalsku, Piotrowicach, Starej Łubiance i Kościelcu.

W zajęciach wzięło udział 151 osób, a uczestnikami byli rolnicy, specjalistki ds. gospodarstwa domowego, posiadacze gospodarstw agroturystycznych oraz nauczyciele i uczniowie szkół rolniczych. Wszyscy słuchacze zaopatrzeni zostali w materiały szkoleniowe ułatwiające przyswojenie przekazywanych treści.

Szkolenia rozpoczynały się i kończyły testem sprawdzającym stan wiedzy z tematyki ujętej w programie. Analiza tych testów wykazała, iż poziom ten znacznie wzrósł po zajęciach, co przedstawia tabela 1 i 2.

Wyniki te pozwalają na wysnucie wniosku, że zrealizowana forma kształcenia była uzasadniona, efektywna i pożyteczna.

Tabela 1

Poziom wiedzy osób ankietowanych z zakresu zdrowia ekologii i żywienia przed i po szkoleniu

	Wiedza z zakresu					
	Zdrowia		Ekologii		Żywienia	
	Przed	Po	Przed	Po	Przed	Po
	szkoleniu		szkoleniu		szkoleniu	
Bardzo dobra	0	6	0	7	1	7
Dobra	8	97	11	115	53	117
Dostateczna	135	48	127	28	25	13
Mierna	8	0	18	1	2	0

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 2

Ogólna ocena wiedzy z zakresu zdrowia, ekologii i żywienia

Ocena	Bardzo dobra (48-40 pkt)	Dobra (39-30 pkt)	Dostateczna (29-18 pkt)	Mierna (poniżej 18 pkt)
Przed szkoleniem	1	24	119	7
Po szkoleniu	11	109	30	1

Źródło: Opracowanie własne.

Wielką satysfakcję prowadzącym zajęcia - pracownikom Studium WGD sprawił fakt dużego zainteresowania przekazywanymi treściami i aktywność słuchaczy w czasie wykładów i ćwiczeń. Zarówno przeprowadzone szkolenia w ramach opisywanego wyżej programu, jak i inne kontakty Studium ze środowiskiem wiejskim w zakresie edukacji zdrowotnej, ekologicznej i żywieniowej wskazują na ciągły niedobór i niedosyt wiedzy z tego zakresu. Warto by się więc zastanowić nad opracowaniem szerszego programu edukacyjnego i objęciem nim nie tylko liderów i doradców Ośrodków Doradztwa Rolniczego, ale również szerokiej rzeszy mieszkańców wsi. Ogromną rolę mogą tu spełnić nie tylko wymienione powyżej ODR-y, ale również Izby Rolnicze, władze gmin, Uniwersytety Ludowe, fundacje działające na rzecz rolnictwa, szkoły rolnicze na poziomie średnim i wyższym, placówki oświaty pozaszkolnej, związki rolnicze, Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, Ministerstwo Zdrowia i Opieki Społecznej oraz Ministerstwo Ochrony Środowiska.

W wielu przypadkach niewielkim nakładem sił i środków można uczynić naszą wieś bardziej przygotowaną do nowych realiów w jakich żyjemy, nie mówiąc o korzyściach dla własnej rodziny czy środowiska.